

Bulgaren zijn de nieuwe onderklasse

REMCO TOMESSEN

Parool - 29 oktober 2012

Bulgaren zijn de snelst groeiende groep Oost-Europeanen in Amsterdam. Zij worden achternagezeten door de arbeidsinspectie en uitgebuit door Turken. 'Ik heb nooit salaris gekregen, alleen een broodje döner kebab.'

'Zie je die mannen daar?' Bojidar Konstantinov (42) wijst naar een groepje van vijf Turks uitzierende mannen die op het Mercatorplein staan. "Dat zijn Bulgaren." Konstantinov, zelf Bulgaars, pikt zijn landgenoten er meteen uit. "Toen ik in Nederland kwam, in de jaren negentig, zag je bijna nooit Bulgaren op straat. Nu zie ik er heel veel." Meestal zijn het Bulgaren van Turkse afkomst. "In Bulgarije noemen we ze Bulgaarse moslims." Konstantinov schat dat 80 tot 90 procent van de Bulgaren in Amsterdam zo'n Turkse Bulgaar is. Onder hen zijn ook Roma uit Bulgarije, die Turks spreken, en zich voordoen als Turkse Bulgaar.

De Turkse Bulgaren komen meestal terecht in de Turkse gemeenschap, vaak in West en Nieuw-West. Ze werken daar voor Turkse bouwbedrijven of in winkels. "Veel Turken maken misbruik van de Bulgaren," zegt Konstantinov, die als therapeut werkt, en veel van zijn landgenoten in Amsterdam kent.

"Turken buiten Bulgaren uit. Ze betalen te weinig, of zetten mensen opeens op straat," zegt de 33-jarige Bulgaarse Anelia. "Ik ken heel veel voorbeelden." De arbeidsomstandigheden, zo blijkt uit gesprekken met Bulgaren, zijn slecht.

Turken regelen vaak woningen voor Bulgaren. Vaak wonen Bulgaren met meer gezinnen in een appartement. "Wij doen veel huisbezoeken," zegt Iris Schmoehl van woningcorporatie Ymere. "We komen vaak Bulgaren tegen die in onderhuur wonen bij Turken. Ze nemen meestal vrouw en kinderen mee. We treffen vaak heel trieste situaties aan."

Roma

Bulgaren zijn de snelst groeiende groep Oost-Europeanen in Amsterdam, blijkt uit cijfers van het bureau Onderzoek en Statistiek (O+S). Officieel zijn er nu 2500 Bulgaren in Amsterdam, maar de meesten schrijven zich niet in, is uit andere onderzoeken af te leiden. Het aantal ligt waarschijnlijk eerder rond de 7500. Dat zal de komende jaren blijven groeien, is de verwachting. Veel Bulgaren die eerst naar Spanje, Portugal of Italië waren geëmigreerd, trekken nu door naar Nederland, waar de economie beter draait dan in Zuid-Europa.

Terwijl er in Amsterdam vergeleken met steden als Den Haag en Rotterdam weinig Polen wonen, kiezen Bulgaren juist vaak voor de hoofdstad: 15 procent van de Bulgaren in Nederland

woont volgens O+S in Amsterdam. Ze doen het slechter op de arbeidsmarkt, en zijn lager opgeleid dan andere groepen Oost-Europeanen. Er zijn flink meer Bulgaren dan Roemenen, waarschijnlijk omdat de Bulgaren profiteren van het Turkse netwerk in Amsterdam.

In Bulgarije zijn de Turkse Bulgaren in de minderheid. Van de naar schatting zeven miljoen Bulgaren is zo'n 1 miljoen van Turkse afkomst. Zij zijn een overblijfsel uit het Ottomaanse rijk, waar Bulgarije tot het begin van de twintigste eeuw deel van uitmaakte. In Bulgarije worden ze veelal gediscrimineerd door de 'Bulgaarse Bulgaren'. Ze zijn lager opgeleid, en doen het slechter op de arbeidsmarkt. Nog lang niet zo slecht trouwens als de Roma, van wie er ook relatief veel naar Nederland zijn gekomen, en die in Bulgarije onder aan de sociale ladder staan. Roma uit Bulgarije verzamelen in Amsterdam vaak afval (ijzer bijvoorbeeld) om weer door te verkopen.

"Ik ga nooit meer voor een Turk werken," zegt Vedap (30). De Turkse Bulgaar heeft nu een eigen bouwbedrijf, maar toen hij net in Nederland aankwam, werkte hij heel even voor een Turk. "Na drie dagen zei de man: ik heb geen geld meer. Ik heb nooit salaris gekregen, alleen een broodje döner kebab."

Vedap, donker haar, lichte ogen, woont samen met zijn vriendin in een flat in Slotervaart. Met zijn bedrijfje gaat het goed: hij wordt vaak ingehuurd voor schilderwerk, maar het liefst doet hij renovaties van huizen en appartementen. Als hij een renovatieklus heeft, regelt hij een stuk of zes andere Bulgaren die voor hem werken. "Wij helpen elkaar."

Vedap en de mannen die voor hem werken zijn allemaal zzp'er. Sinds Bulgarije in 2007 lid werd van de EU, mogen Bulgaren hier werken als ondernemer. Bedrijven hebben wel een - moeilijke verkrijgbare - tewerkstellingsvergunning nodig om hen in dienst te nemen. Bijna iedereen die Vedap kent, is dus zzp'er. Ze moeten wel.

Inspectie

Nederland heeft het liefst zo min mogelijk Bulgaren die hier werken, maar via een omweg vinden ze toch werk. Als zelfstandig ondernemer dus, of zwart. Net als de Polen dat deden tot ze hier aan het werk mochten zonder tewerkstellingsvergunning. "Als je je in wilt schrijven als zzp'er moet je een adres hebben. Dat is het moeilijkste," zegt Vedap. Veel Bulgaren hebben namelijk geen officieel adres; zij huren ergens illegaal een kamertje. Maar er is een veelgebruikte oplossing: er zijn mensen en bureautjes die tegen betaling zo'n adres kunnen 'regelen'. Voor 100 of 120 euro per maand koop je er één volgens Vedap.

De arbeidsinspectie vindt dat veel van die Bulgaarse zzp'ers eigenlijk verkapt in loondienst zijn. Schijnzelfstandigen noemt de dienst ze. De controles van de inspectie worden steeds strenger. De dienst jaagt op de Bulgaarse schijnzelfstandigen en hun bazen. De eerste helft van dit jaar werden in Nederland in totaal 161 van zulke schijn-zzp'ers door de inspectie 'ontdekt'; de meesten zijn volgens de dienst van Bulgaarse of Roemeense afkomst.

"Bulgaren zijn makkelijke slachtoffers," zegt accountant Lili Schroot, een van oorsprong

Bulgaarse. Ze werkt veel voor Bulgaarse zzp'ers en ondernemers. Volgens haar doet de inspectie er alles aan om de Bulgaarse zzp'ers te pakken. Ze controleren bijvoorbeeld extra vroeg. "Je moet als zzp'er drie opdrachtgevers hebben. Maar iedere ondernemer begint natuurlijk met één opdrachtgever. Als je op zo'n moment een controle krijgt, ben je de dupe."

Sommigen hebben geen zin in het gedoe, zegt ze. "Ze gaan dan bijvoorbeeld het zwarte circuit in. Soms denk ik: je moet het mensen niet moeilijk maken, want wat je dan bereikt is problemen en ellende."

"Turkse Bulgaren zijn geen echte Bulgaren. Het zijn moslims. Echte Bulgaren zijn orthodox-christelijk," zegt de blonde Bulgaarse Anelia, die in Bos en Lommer woont en goed Nederlands spreekt. De Turkse Bulgaren en de Roma geven de Bulgaarse Bulgaren een slechte naam, vindt ze. "Nederlanders denken erg negatief over Bulgaren, er is veel discriminatie. Wij zijn de nieuwe zondebok." Bulgaren komen volgens haar alleen in het nieuws als ze overlast veroorzaken of ergens een inbraak plegen. "Een kleine minderheid verpest het voor de rest."

Bulgaarse Bulgaren zijn volgens haar meestal hoger opgeleid dan 'die andere' Bulgaren en hebben volgens haar, ook in Nederland, betere banen. In de IT, bijvoorbeeld. Zelf werkt ze als schoonmaakster en verkoopt ze, net als veel andere Bulgaren en Roemenen in Amsterdam, de daklozenkrant. Nee, eigenlijk wil ze in de zorg werken, maar daarvoor moet ze eerst haar staatsexamen Nederlands als tweede taal halen, komende maand. Dan kan ze een hbo-opleiding verpleging volgen. Omdat het voor Bulgaren zo moeilijk is een tewerkstellingsvergunning te krijgen, heeft ze naar eigen zeggen nauwelijks kansen. "Het is toch raar dat de grenzen open zijn, en wij hier nauwelijks mogen werken?" In Bulgarije volgde ze een opleiding in het toerisme en was ze administratief medewerker van een autobedrijf.

Zaterdag verkocht ze nog de daklozenkrant Z! bij een Amsterdamse Albert Heijn. Dan verdient ze tussen de 10 en 50 euro per dag, zegt ze. Anelia schat dat er in Amsterdam wel honderd Bulgaren de daklozenkrant verkopen. In de grote steden is naar schatting de helft van de verkopers tegenwoordig van Bulgaarse of Roemeense afkomst. Soms leidt het tot scheve gezichten bij andere krantenverkopers, die vinden dat de Bulgaren geen echte daklozen zijn.

Ja, ze schaamt zich ervoor dat ze de daklozenkrant verkoopt. "Maar ik zeg nooit dat ik dakloos ben. Ik zeg: ik heb geen tewerkstellingsvergunning. Ik wacht. Via mijn werk als daklozenkrantverkoper probeer ik mensen te leren kennen." Bulgaren verkopen de krant niet om drugs of alcohol te kunnen kopen, maar om rond te komen, zegt ze. "Ik moet werken om mijn ziektenkostenverzekering en huur te betalen." Veel geld om uit te gaan, of leuke dingen te doen, heeft ze niet. "Ik ben veel thuis. Ik voel me geïsoleerd."

Terwijl Polen vaak in hun eentje naar Nederland komen, komen Bulgaren met het hele gezin. Kinderen van dertien of veertien die geen Nederlands spreken, moeten hier dan opeens naar school. Dat zorgt voor problemen. "De Bulgaarse leerlingen zijn nu de lastigste," zegt een leraar van een school uit Slotervaart die anoniem wil blijven.

Konstantinov: "Die Bulgaarse pubers hebben het moeilijk. Ze komen nieuw in een land, en horen nergens bij." Meestal zijn het Turkse Bulgaren die volgens hem 'niet bij de Turken horen, niet bij de Bulgaren én niet bij de Nederlanders'. "De Turken lachen ze uit, omdat ze het geen echte Turken vinden, omdat ze Turks met een accent spreken. De Bulgaren lachen ze uit, omdat ze Bulgaars met een accent spreken."

En Nederlanders? Die zien Bulgaren vaak als tweederangs burgers, klagen Bulgaren. Anelia: "Nederlanders zijn zo negatief over ons. Ik voel me minderwaardig."